

"...

I. DAVACININ GEREKÇESİ :

Davacının gerekçesi olduğu gibi aşağıya aktarılmıştır :

Giriş ve genel açıklama :

Anayasa'nın 4. maddesinde hiç bir kimse ve organın kaynağını Anayasadan almıyan bir Devlet yetkisini kullanamayacağı ilkesi kabul edilmiş ve müteakip maddelerinde bu yetkinin yasama yetkisi, yürütme görevi ve yargı yetkisi olduğu açıklanmak suretiyle tereddüde yer bırakmayacak şekilde kuvvetler ayrılığı prensibi demokratik ve hukuka bağlı bütün devletlerde olduğu gibi benimsenmiştir. Nitekim 7. maddesinde, yargı yetkisinin Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı açıklanarak bu yetki yasama yetkisi ve yürütme görevinden tamamen ayrılıp bağımsız hale getirilmiş ve 132, maddesinde de, hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları, Anayasa'ya, kanuna, hukuka ve vicdani kanaatlerine göre hüküm verecekleri, hiçbir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı, görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamayacağı, görüşme yapılamayacağı, yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uymak zorunda oldukları ve yerlerine getirilmelerini geciktiremeyecekleri belirtilmek suretiyle mahkemelerin siyasî ve idarî gücün tesiri dışında, tamamen tarafsız ve bağımsız olduğu ilkesi teyit olunmuştur.

Anayasamız mahkemelerin bağımsızlığı ile ilgili esasları kendi bünyesinde temel ilke olarak açıklığa kavuşturduktan sonra 134., 138., 140. ve Askerî Yargıtayla ilgili 141. maddesinde görüldüğü üzere, bu temel ilkenin ayrıntılarını ve özellikle mahkemelerin kuruluşu, işleyişi ve hâkimlerin hukuku ile ilgili diğer hususların düzenlenmesini Kanun Koyucuya bırakmış olmakla beraber yine de mahkemelerin bağımsızlığı esasından ayrılınmaması konusunda direktif vermek suretiyle bu hususun önemine bir defa daha işaret etmiştir.

Muhteva bakımından Anayasaya aykırılık :

353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 1596 sayılı Kanunla değiştirilen 217. maddesine (Savaş halinde, Askerî Yargıtay, dosyanın Askerî Yargıtay Başkanlığına intikalini müteakip en geç iki ay içinde karara bağlar) hükmü İlâve edilmiştir.

Milletin ve tüm kuruluşlarının bütün güçleri ile vatan savunması ve var olma için çalıştığı (Savaş halinde) Askerî yargı organlarında görevli personelin de çok fazla ve üstün bir gayret içinde hizmet görmelerinin gerektiği düşünülerek, Birleşmiş Milletler Yasası, Avrupa İnsan Hakları ve Cenevre Sözleşmeleri ile korunan mahkemelerin bağımsızlığı ilkesine aykırı düşmemek kaydıyla doğal bulunan Kanun Koyucunun 353 numaralı Kanununun 14. maddesi ile Askerî Mahkemelerin ve 248. maddesi ile Askerî Yargıtay'ın görev sahalarını kısıtladığı nazarı itibare alınır, çok sınırlı bir uygulama sahası olan mezkûr 217. maddesine ilâve edilen hükmün Anayasa'nın 124. maddesinin esprisi içinde mütalâa edilmesi mümkün görülebilir.

Ancak : Savaş hali gibi memleketin mukadderatının ve yurt savunmasının mevzubahis olmadığı ve Askerî Yargıtay'ın tüm yetki ve görevleri ile çalışmakta olduğu bir sırada Askerî

Esas Sayısı:1973/25
Karar Sayısı:1974/5

Yargıtay'ın görevinin süre itibariyle kısıtlanmasına dair olan 1402 sayılı Kanunun 1728 sayılı Kanunla değiştirilen 20. maddesi Anayasanın ruhuna ve lafzına, genel esaslarına ve kuvvetler ayrılığı ilkelerine kesinlikle aykırı düşmektedir. Şöyle ki :

1) 1402 sayılı Kanunun 1728 sayılı Kanunla değiştirilen 20. maddesinde : Sıkıyönetim komutanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemelerce verilip temyiz, edilen hükümlerin en geç iki ay içerisinde karara bağlanacağı öngörülmüştür. Bu hükme göre, temyiz olunan hükümleri Askerî Yargıtay'ın iki aylık sürede inceleyip incelemediğinin idarece kontrolü mevzubahis olduğundan, Askerî Yargıtay idarenin murakabesine tabi tutulmuş olmakla yargı kuvvetinin bağımsızlığı ortadan kalkmış ve icra kuvvetinin eline girmiş olacaktır. Bu durum ise Anayasanın kabul ettiği kuvvetler ayırımına dair olan temel ilkelerine tamamen aykırılık teşkil etmektedir.

2) Askerî Yargıtayda incelenen hükümlerin mesnedini teşkil eden dosyaların şekil ve muhteva bakımından farklı bulunduğu malûmdur. 8-10 sahifeden ibaret ve tek sanığa ait bir dava dosyası incelendiği gibi binlerce sahife tutan yüzlerce sanıklı dava dosyaları da incelemeye tabi tutulmaktadır. Askerî yargı alanında son söz sahibi olan Askerî Yargıtay'da adli hataların önlenmesi ve içtihatların birleştirilmesi bakımından incelemeye önem verilerek dosyadaki hazırlık ve son soruşturma evrakının, iddia ve savunmaların, temyiz lâyhalarının dikkatle okunup incelenmesi, delillerin değerlendirilmesi, ilgili mevzuatın tetkiki gerekmektedir. Ayrıca duruşmalı incelemelerde sanık ve vekillerine tebligat yapılması muayyen bir sürenin geçmesini zarurî kılmaktadır. Keza hüküm ve ona bağlı dosyayı inceleyen sözcü üyenin Kurula izahat vermesi, Kurulca müzakeresi, Kurul üyelerinin önemli gördükleri hususlarda tetkiklerde bulunmaları ve Kurulca verilen kararın gerekçesinin ve varsa muhalefetinin yazılıp ilâm haline getirilmesi de bir hayli zamana bağlı bulunmaktadır.

İzah olunduğu üzere, sahife ve sanık adedi az olan dava dosyaları ve hükümleri iki aylık süre içerisinde incelenip sonuçlandırılmakla beraber daha hacimli, sanık adedi fazla ve duruşmalı dava dosyalarının bu süre içerisinde incelenip sonuçlandırılması mümkün görülmemektedir.

Açılan kamu davasının kanuna uygun olarak en doğru bir şekilde sonuçlandırılması, adli hatalara sebebiyet verilmemesi için Anayasamız yargı erkinin bağımsız mahkemeler tarafından kullanılmasını öngörmüştür. Yukarıda açıklandığı üzere iki ay gibi kısa bir sürede incelenip karara bağlanması mümkün olmayan hacimli ve çok önemli bir davaya ait dosya ve hükümlerin acele olarak mezkûr süre içinde sonuçlandırılması mecburiyetinin hasıl olmasıyla noksan inceleme ve dolayısıyla Anayasa'nın öngördüğü kanuna uygun ve doğru adaletin tecelli etmemesine ve böylece kişi hukukunun ve kamu yararının ihlâline müncer olacak kararların alınmasına istenmeyerek sebebiyet verilmesi gibi zararlı bir sonuca varılabilecektir.

3) Anayasamız adli yargı, askerî yargı ve idarî yargı olarak üç tip anayasal yargı sistemi kabul etmiş ve Anayasa Mahkemesi yanında Yargıtay, Danıştay ve Askerî Yargıtay anayasal kuruluş olarak üç yüksek mahkeme organı halinde gösterilmiştir. Anayasa gerek esas hükümlerinde gerekse yargı bölümünde iyi ve doğru bir adaletin tecellisi için hiçbir ayırım yapmadan ve mahkemelerin bağımsız ve ondan ayrılmasına imkân olmayan hâkimlik teminatı esaslarını birlikte, müşterek hükümler ile sağlanmıştır. Bağımsızlık ve hâkimlik teminatı bakımından aynı şartları haiz olan bu üç yüksek mahkemeden Yargıtay ve Danıştayın olağanüstü hallerde veya önemli konularda yetki ve görevlerinin sınırlandırılmadığı halde, Askerî Yargıtay'ın sıkıyönetim sebebiyle çalışma olanağının sınırlandırılması, her üç yargı organına tabi vatandaşlardan Askerî Yargıtaya tabi olanların aleyhine bir netice hasıl etmesi

Esas Sayısı:1973/25
Karar Sayısı:1974/5

itibariyle bu husus Anayasanın ruhuna ve 12. maddesindeki eşitlik ökesine aykırı bulunmaktadır.

4) Genel olarak Anayasa'nın öngördüğü yargı organlarının adaleti kanuna uygun olarak doğru bir şekilde tahakkuk ettirebilmelerinin temini bakımından usul kanunlarına, bir vecibenin yerine getirilmesi veya bir muamelenin yapılması için koruyucu, düzenleyici ve düşürücü süreler konulmuş "olup, yargı hizmetinin gayesini engelleyici, çalışmayı kısıtlayıcı sürelerle itibar edilmemiştir.

Başka bir ifade ile ve özet olarak bağımsız ve teminatlı yargı sistemim kabul etmekle Anayasamız bir bakıma, geç ve fakat doğru tahakkuk eden adaleti, ivedi ve fakat yanlış takip eden adalete tercih etmiştir.

Netice: Yukarıda açıklanan sebeplerle 1402 sayılı Kanunun 1728 sayılı Kanunla değiştirilen 20. maddesi Askerî Yargıtay'ın varlığını ve görevlerini ilgilendiren alanlarda Anayasa'nın, 7., 8., 12., 132., 134. ve 141. maddelerine aykırı bulunduğundan Anayasanın 149. ve 44 sayılı Kanununun 20 ve 21. maddelerine istinaden iptaline karar verilmesini saygı ile arz ve dava ederim."